

PŘEDMLUVA

Česká republika se od devadesátých let minulého století zapojuje do dvou velkých mezinárodních výzkumů zjišťujících znalosti a dovednosti žáků v oblasti přírodních věd – TIMSS a PISA. Zapojení do těchto šetření umožňuje srovnání výsledků českých žáků s výsledky žáků dalších zemí. Výzkumy doprovázejí rozsáhlá dotazníková šetření, která zjišťují faktory ovlivňující získané vědomosti a dovednosti. Oba výzkumy se pravidelně opakují a díky tomu lze sledovat, jak se mění úroveň vědomostí a dovedností českých žáků. Propad ve výsledcích českých žáků byl zaznamenán již v roce 2007 ve výzkumu TIMSS, který je na rozdíl od výzkumu PISA zaměřen více na školní vědomosti a dovednosti dané učebními osnovami. Výsledky výzkumu PISA 2009 tento klesající trend potvrdily.

Výzkum PISA je zaměřen především na zjištění praktických znalostí a dovedností žáků a na jejich schopnost použít je v každodenním životě.

Výsledky mezinárodních srovnávacích šetření jistě nejsou jediným měřítkem kvality vzdělávacího systému a reakcí na uvedené výsledky by nemělo být trénování žáků na testy PISA a TIMSS. Určitě však stojí za to výsledky hlouběji analyzovat a hledat příčiny setrvalého propadu. To je také záměrem projektu Kompetence I, v jehož rámci publikace vznikla.

CÍL PUBLIKACE

Naším cílem je jednak seznámit čtenáře podrobněji s výsledky českých žáků v přírodovědném testu výzkumu PISA 2009 a upozornit na některé problémy, které se při řešení testových úloh objevily. Publikace pak hlavně nabízí nové úlohy podobného charakteru, jako se používají v šetřeních PISA. Úlohy z publikace mohou učitelé využít jak ve společné práci v hodinách, tak k samostatné práci žáků. Vhodné jsou zejména do různých přírodovědných seminářů. Nedomníváme se, že by měly nahradit klasické běžně používané úlohy, ať už početní, či problémové, které jsou jistě nezbytné k upevnění získaných vědomostí a dovedností. Předkládané úlohy představují již určitou nadstavbu, vyžadují často integraci poznatků z více oborů i z mimoškolního prostředí, nezbytná bývá také schopnost čtení s porozuměním i schopnost srozumitelně zformulovat a zapsat svou myšlenku. Přínosná je i orientace na metody vědecké práce (vytváření hypotéz, využívání různých výzkumných metod, experimentování, získávání a interpretaci dat, posuzování výsledků výzkumu, formulování a dokazování závěrů). Věkově jsou úlohy určeny žákům končícím základní vzdělávání, některé svou obtížností přesahují do počátku středoškolského studia.

KOMU JE PUBLIKACE URČENA

Publikace je určena především učitelům přírodovědných předmětů na základních a středních školách a jejich žákům. Využít ji mohou i pedagogové a studenti vysokých škol připravujících učitele. Vzhledem k tomu, že součástí publikace je i detailnější rozbor výsledků českých žáků z šetření PISA 2009, mohou se uživateli stát i další zájemci o oblast vzdělávání z řad odborné i laické veřejnosti.

STRUKTURA PUBLIKACE

V první části publikace jsou rozebrány výsledky českých žáků v přírodovědném testu šetření PISA 2009 doplněné přehledem výsledků v letech 2000–2009. Pro srovnání uvádíme i výsledky žáků některých dalších zemí a průměr žáků zemí OECD. Pro následný detailnější rozbor chyb a problémů českých žáků jsme otázky roztrídili podle toho, do kterého školního předmětu spadá problematika, k níž se vztahují.

Druhou, stěžejní, část publikace tvoří nově vytvořené úlohy podobného charakteru, jako se užívají ve výzkumu PISA, rozdělené do čtyř kapitol: Biologie, Chemie, Fyzika a technika, Země a vesmír. Některé z úloh spadají obsahově do více oblastí, v tom případě jsme je zařadili do té oblasti, která byla v úloze zastoupena nejvíce.

Úlohy v grafické úpravě vhodné pro tisk a kopírování pro žáky naleznete na webu ČŠI: <http://www.csicr.cz/cz/O-nas/Projekty-ESF/Kompetence-I/Projekt-ESF-Kompetence-I>

Doufáme, že učitelé nabízené úlohy ve své práci využijí a pomohou jim v nelehkém úkolu vzdělávat žáky v přírodních vědách.

Všem, kteří umožnili vznik publikace a přispěli nám radou a pomocí, děkujeme.